

LEVÉL AZ IRODALMI SZERKESZTŐHÖZ

Meglepődve néz e sorokra, Író, s kérdezi: mi szüksége van levélváltásra, személyesen szinte naponta érintkező valakiknek?

Felelek:

Legutóbbi irodalmi vitánk (az első, melyben egymást sem megérteni, sem meggyőzni nem tudtuk) immár túlelmedett egy szerkesztőségi megbeszélés keretén, s minden szavában a nyilvánosság, legalábbis az irodalmi nyilvánosság, elé kívánkozik. A kérdés, melyre mindkettőnket kielégítő feleletet nem találtunk – felvetődésének momentális járulékairól megszabadítva – teljes tisztaságában így szövegezhető:

„Szükség van-e egyáltalán, s ha igen, most van-e szükség az erdélyi magyar irodalom új orientációjára?”

Kül- és belpolitikai viták olyan sokszor éltek e szóval: orientáció, hogy irodalomról szólván is, némi politikai ízét a szó megtartotta, s ettől sok szó árán, ha megszabadítanom sikerülne is, mégsem tenném, sőt örömmel veszem e fertőzött jelentésében – mint véletlen szerencsét, ha utamba akad.

Értsen meg, Író – Erdély magyar irodalma, ami alatt Erdély magyar íróinak össz munkásságát értem, a változott viszonyok között sem igényel, de nem is használhat semmiféle irodalompolitikát, fejlődik tovább olyanná, amilyenné talaj és környezet determinálják. Ha új orientációról beszélek, nyilvánvalóan csak arra gondolok, hogy akik a fejlődés menetének hivatott figyelői és őrtállói – irodalmi újságok és más fórumok – kötelességet mulasztanak, ha talaj- és környezetváltozásokat figyelmükre nem méltatnak, ha új tápforrásokra nem figyelmeznak és nem figyelmeztetnek, s mi még elemibb kötelességük – fenyegető ártalmakra, ha rá nem mutatnak. Sem térszűke, sem bátorsághiány nem gátolnak, hogy világosabban beszéljek, mégsem teszem, mert nem szeretném könnyelműen gyors fogalmazással lerontani, miben talán egy intuitív rámutatással használhatok. Röviden: szükségesnek tartom egyfelől Erdély és a régi királyság nem magyar népelemeinek, történelmüknek, irodalmuknak, társadalmi tagozódásuknak, etnikai világuknak mélyebb megismerését és ismertetését.

Szükségesnek tartom másfelől: magyar irodalmi és elsősorban nyelvi hagyományainknak immár nemcsak szertartásos és mondvacsinált, de elevenen élő tiszteletét, élő és dolgozó íróinknak nyelvi szempontból szigorúbb fegyelmezését, komoly rámutatással a veszedelmekre, melyek körülzárt mivoltunkban nyelvünk tisztaságát fenyegetik.

Ceterum censeo: Senkinek sem engedhetem meg, hogy itt idegennek tekintsen. Még magamnak sem.

Zord Idő, 1920. 22. szám.